



سرمقاله

ژنریک در روند تکامل

کشورها را در دست می‌گیرند. وضعیت دارو در ایران، قبل از پیروزی انقلاب اسلامی در همین چارچوب قرار داشت، بدینگونه که شرکتهای دارویی خارجی تامین کننده اصلی دارو بوده و با تبلیغات فراوان کالاهای تجاری خود را که از تنوع فراوانی غیر ضروری برخوردار بود، در بازار دارویی ایران به فروش می‌رساندند. در این شرایط تولید داخلی نقش چندانی در تامین نیازهای کشور نداشت و احتیاجات اصلی از طریق واردات و آن هم توسط همین شرکتهای چندملیتی تامین می‌گشت. کارخانه‌های تولید دارو نیز که در داخل ایجاد شده بود عمدتاً تحت لیسانس و وابسته به همین شرکتهای چندملیتی بودند که در نتیجه تصمیم‌گیری نهایی در مورد نوع داروی تولیدی نیز به آنها باز می‌گشت. خلاصه اینکه وضعیت دارویی در کشور به گونه‌ای بود

هر انقلابی پس از پیروزی زمانی کامل می‌شود که ایدئولوژی و تفکر آن در ابعاد سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و علمی پیاده شود و در صورتی که این هدف عملی نگردد، انقلاب ناقص است و هر آن احتمال بازگشت ضدانقلاب وجود دارد. از مهمترین پیامهایی که انقلاب اسلامی ایران به همراه داشت و از ابتدای شروع، آن را دنبال می‌نمود استقلال از سلطه ابرقدرتها و تکیه بر نیروهای خودی بود که می‌بایست در ابعاد گوناگون فوق‌الذکر تجلی یابد.

شرکتهای چندملیتی که اسباب اصلی سلطه اقتصادی و فرهنگی در کشورهای جهان سوم هستند از شبکه‌های بسیار پیچیده‌ای برخوردار بوده و تولید، توزیع و واردات کالاهای استراتژیک از جمله دارو، را در اختیار دارند و از این طریق سرنوشت بهداشت و درمان این

که اگر بر فرض محال مسئولین دارویی وقت تصمیم به اجرای برنامه‌ای در جهت منافع ایران و مردم می‌گرفتند، هیچگونه وسیله‌ای برای انجام این کار در اختیار نداشتند، زیرا سر نوشت کار در دست دیگری بود.

با پیروزی انقلاب اسلامی، تفکر انقلاب در مسئله دارو که جنبه علمی و اقتصادی داشت در قالب طرح ژنریک به اجرا درآمد. اجرای این طرح که با زحمات شبانه روزی داروسازان مسلمان و انقلابی تهیه گردید، دست شرکت‌های چندملیتی را از تصمیم‌گیری در مورد وضعیت دارویی ایران کوتاه نمود. این اقدام، تولید دارو در داخل کشور را روز بروز افزایش داد و واردات را به حداقل رساند. دارو از حالت تجارتي و فانتزی خارج گردید و جنبه علمی بخود گرفت. هزینه‌های سرسام‌آور کاهش یافت و اعتبارات ارزی بجای واردات، در جهت تولید هزینه گردید. از افزایش بی‌رویه قیمت دارو جلوگیری به عمل آمد و نیاز دارویی کشور در جریان هشت سال جنگ تحمیلی به خوبی تامین گردید و در نهایت مهمترین دستاورد اجرای طرح ژنریک اتکاء به نفس مسئولین دارویی کشور بود که بدون کمک خارجی و حتی با وجود کارشکنیهای آنها موفقیت طرح را تضمین نمود.

اکنون پس از گذشت ده سال از اجرای موفقیت آمیز طرح انقلابی ژنریک، باید باز هم انقلابی عمل نمود و با بررسی دقیق، نقاط ضعف طرح را شناسایی و در جهت رفع آن اقدام کرد. این بررسی به معنی کنار گذاشتن طرح ژنریک -

که قطعاً يك عمل ضدانقلابی است - نخواهد بود، بلکه حرکتی است در جهت تکامل آن و رفع نقضهایی که طبیعتاً در اجرای هر طرحی وجود دارد.

مهمترین نقیصه‌ای که در اجرای طرح ژنریک به چشم می‌خورد، نگرش واحد ناظران دارویی کشور به مجموعه تولید دارو است. فقدان تشویق مسئولین کارخانه‌های با تولید مطلوب، و عدم برخورد با شرکت‌های تولیدی نامطلوب باعث گردید تا دوغ و دوشاب بهایی یکسان یابند و داروهای با ظاهر و کیفیت نامطلوب وارد بازار گردد. برچسب‌های ناچسب، هم‌رنگ و هم‌شکل بودن داروهای مختلف الاثر، رسوب سوسپانسیونها، ایجاد مشکل در ترریق بعضی پنی‌سیلین‌ها، تغییر رنگ فرآورده‌ها، ایجاد و عوارض جانبی غیر قابل پیش‌بینی در بعضی از بیماران مصرف‌کننده دارو، بی‌سلیقگی در طراحی بسته‌بندی داروها و... که دامن پاک ژنریک را آلوده می‌سازد، نتیجه عدم تشویق مدیران و کارکنان لایق کارخانه‌ها و عدم برخورد با سهل‌انگاران است. گرچه برای این اشکال پاسخی محکم مبنی بر نیاز فراوان بازار دارویی و بالمآل عدم فرصت برای توجه به کیفیتها وجود دارد، اما اکنون زمانی است که باید به این نقیصه پرداخت و آن را برطرف نمود. در شرایط حاضر، لزوم بها دادن به رقابتی معقول و نه سودپرستانه در بخش تولید دارو احساس می‌شود. ابتکارات، فرمولاسیونهای پیچیده و پرمراحت و کیفیت مطلوب ظاهری و باطنی باید ستوده شود.

مدیران و کارکنان واحدهای تولیدی مناسب باید تشویق شوند و پاداشهایی نظیر اعزام به خارج برای دیدن دوره‌های تخصصی دریافت دارند. سهمیه تولید کارخانه‌های نامطلوب کاهش یابد و یا قطع شود و به واحدهای تولیدی با کیفیت بالا اختصاص یابد. برای محصولات خوب و مناسب قیمت بالاتری در نظر گرفته شود تا هر چه بیشتر عامل تشویق تولیدکنندگان گردد. این اقدامات و همچنین اجرای پیشنهادات افراد دیگر باعث می‌شود، مشکلات بخش تولید کاهش یافته و داروی در خورشان ژنریک به بازار عرضه گردد.

توزیع دارو از مقولات دیگری است که برای رفع اشکالات طرح، باید مورد توجه قرار گیرد. در این زمینه، نکته‌ای که تاکنون کمتر مورد عنایت واقع شده، این است که توزیع عادلانه دارو وقتی موثر است که در کنار توزیع عادلانه پزشک، متخصص و امکانات درمانی باشد و گرنه این روش باعث به کار افتادن شبکه‌های قاچاق دارو می‌شود که توزیع معکوس داروهای تخصصی را از شهرستانها به طرف مرکز شکل می‌دهند. بنابراین سیاست یکسان نگریستن به چنین کشور وسیعی با امکانات درمانی متفاوت، باید مورد تجدید نظر قرار گیرد و توزیع دارو بر مبنای نیازها و امکانات باشد. از مقولات دیگری که جهت اصلاح طرح ژنریک، باید مورد توجه قرار گیرد، داروخانه‌های دولتی است. این داروخانه‌ها در مقاطع بحرانی، کمک‌های ارزنده‌ای به مردم، مسئولین بهداشت و درمان، واحدهای تولیدی،

توزیعی و واردکننده دارو نموده‌اند. عملکرد داروخانه‌های دولتی به گونه‌ای می‌باشد که اکنون، آخرین ملجأ و پناهگاه مردم بوده و از جایگاه خاصی در رفع مشکلات برخوردار است. بنابراین این داروخانه‌ها باید هر چه بیشتر تقویت گردند. داروخانه‌های دولتی مطمئن‌ترین مکان برای ارائه فرآورده‌های دارویی خاص و تخصصی هستند که بخوبی از عهده این وظیفه بر می‌آیند. اعزام داروسازان مشمول طرح نیروی انسانی به این داروخانه‌ها باعث کاهش هزینه‌ها شده و مشمولین طرح نیز در ابتدای فعالیت علمی و اقتصادی خود از آموزش صحیح و همه جانبه برخوردار می‌شوند.

در زمینه واردات دارو ضرورت تغییر اساسی احساس نمی‌شود و می‌بایست ضمن دنبال نمودن روشهای گذشته، بعضی تغییرات جزئی را اعمال نمود. به عنوان مثال می‌توان تعدادی از اقلام غیر ضروری نظیر ویتامین‌ها، داروهای OTC، داروهایی که مصرف‌کننده‌های خاص دارند و در حال حاضر با قیمت‌های چند هزار تومانی به مصرف‌کنندگان عرضه می‌شود، با ارز آزاد و خارج از ضوابط دفترچه بیمه وارد و توزیع شوند.

مجموعه پیشنهادات ارائه شده، به همراه نظریات صاحب نظران، می‌تواند مجموعه مفیدی را در اختیار دست‌اندرکاران مسایل دارویی کشور قرار دهد، تا انشاء اله با بررسی و اجراء آنها، نقایص موجود هر چه سریعتر برطرف و طرح انقلابی ژنریک تکمیل گردد.

دکتر سید محمد صدر